

Eurooppalainen lapsitakuu

- Suomen toimintasuunnitelma

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2022:35

vn.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtioneuvoston julkaisu 2022:35

Eurooppalainen lapsitakuu

- Suomen toimintasuunnitelma

Valtioneuvosto, Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvosto

Sosiaali- ja terveysministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.

Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-784-3

ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Eurooppalainen lapsitakuu - Suomen toimintasuunnitelma

Valtioneuvoston julkaisu 2022:35**Julkaisija** Valtioneuvosto**Kieli** Suomi**Sivumäärä** 60**Tiivistelmä**

Kesäkuussa 2021 hyväksytyn eurooppalaisen lapsitakuun (European Child Guarantee) tavoitteena on torjua sosiaalista syrjäytymistä ja vahvistaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia takaamalla lapsille heidän tarvitsemansa peruspalvelut. Lapsitakuu on osa laajaa kokonaisuutta, jota on linjattu Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa ja EU:n lasten oikeuksien strategiassa. Lapsitakuun tarkoitus on tukea erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja heidän perheitään ja auttaa kohdentamaan investointeja lasten hyvinvointiin.

Suomessa lapsitakuun kansallista toimintaohjelmaa toteutetaan yli hallituskaudet kestävän kansallisen lapsistrategian ja sen toimeenpanosuunnitelmien viitekehyksessä. Suomen ensimmäinen kansallinen lapsistrategia julkaistiin 23.2.2021, ja se pohjautuu EU:n lasten oikeuksia koskevan strategian tavoin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteisiin.

Suomessa lapsitakuun toimeenpanossa keskeisessä asemassa ovat ne lapsi- ja nuorisoryhmät, joiden hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen ongelmat tunnistettiin jo kansallisessa lapsistrategiassa. Lapsitakuun toimintasuunnitelman tavoitteet ja niiden seurantaindikaattorit tarkentuvat jatkotyöskentelyssä.

Asiasanat eurooppalainen lapsitakuu, lapsistrategia, lapsen oikeudet, lapsiperheköyhyys, lapset, nuoret, perhe**ISBN PDF** 978-952-383-784-3**ISSN PDF** 2490-0966**Julkaisun osoite** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-784-3>

Europeiska barngarantin – Finlands handlingsplan

Statsrådets publikationer 2022:35**Utgivare** Statsrådet**Språk** Finska**Sidantal**

60

Referat

Syftet med den europeiska barngarantin (European Child Guarantee), som godkändes i juni 2021, är att bekämpa social utslagning och stärka jämlika möjligheter genom att garantera barnen den basservice de behöver. Barngarantin är en del av en omfattande helhet som har fastställts i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och i EU:s strategi för barns rättigheter. Syftet med barngarantin är att stödja särskilt de barn och familjer som är i en utsatt ställning och att främja investeringar i barns välbefinnande.

I Finland genomförs det nationella handlingsprogrammet för barngarantin inom referensramen för den nationella barnstrategin, som varar över flera regeringsperioder, och dess verkställighetsplaner. Finlands första nationella barnstrategi publicerades den 23 februari 2021 och är i likhet med EU:s strategi för barnets rättigheter baserad på förpliktelserna i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Barngarantin i Finland genomförs särskilt med tanke på de grupper av barn och unga med sämre välbefinnande och möjligheter som identifierades redan i samband med utarbetandet av den nationella barnstrategin. Målen för handlingsplanen i barngarantin och indikatorerna för uppföljning av målen preciseras i det fortsatta arbetet.

Nyckelord

europeiska barngarantin, barnstrategi, barnets rättigheter, fattigdom i barnfamiljer, barn, unga, familj

ISBN PDF 978-952-383-784-3**ISSN PDF**

2490-0966

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-784-3>

European Child Guarantee — Finland's action plan

Publications of the Finnish Government 2022:35

Publisher	Finnish Government		
Language	Finnish	Pages	60

Abstract

The European Child Guarantee, which was adopted in June 2021, aims to combat social exclusion and strengthen equal opportunities by guaranteeing children access to the basic services they need. The Child Guarantee is part of a broad package that is included in the European Pillar of Social Rights and the EU Strategy on the Rights of the Child. The Child Guarantee aims to support specifically vulnerable children and their families and to help direct investments to the wellbeing of children.

Finland implements the national action plan for the Child Guarantee within the framework of both the National Child Strategy extending across government terms and its implementation plans. Finland's first National Child Strategy was published on 23 February 2021, and like the EU Strategy on the Rights of the Child, it is based on the obligations of the UN Convention on the Rights of the Child.

The National Child Strategy identified problems related to the realisation of wellbeing and rights of children and young people, and now these groups of children and young people play a central role in the implementation of the Child Guarantee in Finland. The objectives of the action plan for the Child Guarantee and their monitoring indicators will be specified during further work.

Keywords European Child Guarantee, Child Strategy, rights of the child, poverty among families with children, children, young people, family

ISBN PDF	978-952-383-784-3	ISSN PDF	2490-0966
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-784-3>

Sisältö

1	Konteksti	7
2	Lapsitakuun koordinaattorit	10
3	Haavoittuvassa asemassa olevien lapsi- ja nuorisoryhmien tunnistaminen ja ongelmat palvelujen saannissa	11
	3.1 Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta	12
	3.2 Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen	13
	3.3 Lasten suojeleminen väkivallalta	13
	3.4 Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut	14
	3.5 Varhaiskasvatus ja koulutus	14
	3.6 Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen.....	15
	3.7 Lasten läheis- ja vertaissuhteet	15
	3.8 Lasten vapaa-aika ja harrastukset.....	16
	3.9 Lapset, nuoret ja perheet kriisitilanteissa ja poikkeusaikana (ml. koronakriisin jälkihoito)	16
4	Lapsi- ja nuorisoryhmät, joihin toimintasuunnitelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota	18
5	Tiedon saavutettavuus ja tietoisuuden lisääntyminen	20
6	Sidosryhmien osallistuminen	22
7	Toteutumisen seuranta	25
8	Toimenpiteet, taloudelliset resurssit ja aikataulu	31
9	Lapsitakuuta mahdollistava poliittinen viitekehys	34
10	Tiedonkeruu, seuranta ja arviointi	40
	Lähteet ja lisätietoa	41
	Liite	43

1 Konteksti

Kesäkuussa 2021 hyväksytyn eurooppalaisen lapsitakuun (European Child Guarantee) tavoitteena on torjua sosiaalista syrjäytymistä ja vahvistaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia takaamalla lapsille heidän tarvitsemansa peruspalvelut kuten hoiva ja varhaiskasvatus, koulunkäynti, terveydenhuolto, terveellinen ravinto ja asuminen. Lapsitakuu on osa laajaa toimenpidekokonaisuutta, joka on linjattu Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa (European Pillar of Social Rights Action Plan) ja EU:n lasten oikeuksien strategiassa (EU strategy on the Rights of the Child).

Sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelmassa EU:n jäsenvaltioita kehoitettiin määrittelemään omat kansalliset tavoitteensa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksi tärkeistä EU:n yleistavoitteista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrän pienentäminen vähintään 15 miljoonalla vuoteen 2030 mennessä. Näistä 15 miljoonasta vähintään viiden miljoonan olisi oltava lapsia. Vuonna 2019 lähes 18 miljoonaa lasta eli yli 22% kaikista lapsista oli EU:n alueella köyhyys- ja syrjäytymisriskissä.

EU:n yhdistelmäindikaattorin (ARPE) määrittelemä köyhyys- tai syrjäytymisriski tarkoittaa, että henkilö on väestön mediaanitulojen mukaan suhteellisesti pienituloisen, vajaa-työllisen tai vakavaa aineellista puutetta kokevan kotitalouden jäsen. Köyhyys- tai syrjäytymisriskiin riittää, että yksi näistä riskeistä toteutuu, mutta ne voivat olla myös yhtäaikaista. Suomi on asettanut kansalliseksi tavoitteekseen vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden määrää 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Näistä 100 000 henkilöstä kolmasosan tulisi olla lapsia. Toimintasuunnitelmaa kansallisen tavoitteen saavuttamiseksi ollaan parhaillaan laatimassa.

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan pienituloisten lasten määrä Suomessa vuonna 2020 oli 114 300, kun vuotta aiemmin se oli 128 100. Pienituloisten lasten osuus kaikista lapsista siis pieneni 12,4 prosentista 11,1 prosenttiin. Eniten väheni 0–3-vuotiaiden pienituloisuus, joka laski 15,4 prosentista 13,4 prosenttiin. Köyhissä lapsiperheissä tulonsiirtojen osuus käytettävissä olevista tuloista on suuri. Vuonna 2020 yhteensä 10,9 prosenttia alle 18-vuotiaasta väestöstä asui toimeentulotukea saavassa kotitaloudessa. Yksinhuoltajaperheet ovat toimeentulotuen toiseksi suurin asiakasryhmä heti yksinasuvien miesten jälkeen. Ne myös saavat perustoimeentulotukea muita kotitalouksia pidempään.

Tulonjakotilaston mukaan toimeentuloon liittyviä ongelmia kohtaavat erityisesti lapsiperheet, joille on ominaista yksinhuoltajuus, matala koulutustaso, työttömyys ja opiskelu. Myös monilapsisten ja ulkomaalaistaustaisten perheiden lapset joutuvat muita yleisemmin kohtaamaan pienituloisuutta ja sitä kautta taloudellisia ongelmia.

Syrjäytymisriskit ovat paitsi ylisukupolvisia, myös kasautuvia. Jos lapsuuden perhe on saanut pitkään toimeentulotukea, lapsilla on todennäköisemmin aikuisiässä vähäinen koulutus, mielenterveysongelmia, teiniraskauksia ja myös omia toimeentulo-ongelmia. Eri-tyistä huomiota tulisi kiinnittää niihin lapsiin ja nuoriin, joilla esiintyy samaan aikaan useita hyvinvoinnin haasteita. Ylisukupolvisen köyhyys- ja syrjäytymisriskin torjuminen vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja osaavaa henkilöstöä lasten, nuorten ja perheiden palveluihin.

Eurooppalaisen lapsitakuun toimeenpanon kannalta on tärkeää, että sen suositusten toimeenpano ja seuranta tehdään jäsenvaltioiden järjestelmien moninaisuutta kunnioittaen. Suomessa lapsitakuun kansallista toimintaohjelmaa toteutetaan yli hallituskaudet kestävänsä kansallisen lapsistrategian ja sen toimeenpanosuunnitelmien viitekehyksessä. Suomen ensimmäinen kansallinen lapsistrategia julkaistiin 23.2.2021, ja se pohjautuu EU:n lasten oikeuksia koskevan strategian tavoin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteisiin.

Strategian valmistellut parlamentaarinen komitea piti tärkeänä, että kansallinen lapsistrategia pannaan toimeen suunnitelmallisesti eri hallinnonalat ja yhteiskunnan osa-alueet yhdistävällä tavalla. Toimeenpanossa tulee varmistaa, että strategiatyö rakentuu kiinteäksi osaksi valtionhallinnon strategista suunnittelua ja päätöksentekoa ja että sille luodaan toimeenpanoa tukevat, pysyvät rakenteet.

Parlamentaarinen komitea määrittäi strategian sisällön kolmen pääajatuksen mukaan:

1. Strategialla luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.
2. Lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa muiden yhteiskunnan jäsenten rinnalla ja että lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista.
3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnistetaan paremmin.

Komitean linjausten mukaan toimeenpanosuunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja seuranta tulee kytkeä huolella valittuihin indikaattoreihin, joilla seurataan yhtäältä strategiassa tehtyjen linjausten ja toisaalta niitä hallituskausittain toteuttavien toimenpiteiden vaikuttavuutta. Toimeenpanon etenemistä tulee seurata säännöllisesti, ja hallituskausittaisen toimeenpanon vaikuttavuudesta tulee tehdä selkoa.

Jatkossa jokaisen hallituksen tehtävänä on siis laatia ja toteuttaa tarkempi toimeenpanosuunnitelma kansallisen lapsistrategian linjausten toteuttamiseksi hallituskaudellaan. Ensimmäinen kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma hyväksyttiin valtioneuvostossa 7.10.2021. Tämä pääministeri Sanna Marinin hallituksen toimeenpanosuunnitelma on voimassa hallituskauden loppuun eli kevääseen 2023 saakka.

Toimeenpanosuunnitelmassa on huomioitu jo käynnissä olevat valtionhallinnon toimenpiteet ja hankkeet, jotka edistävät osaltaan strategian linjauksia. Lisäksi siinä on 30 erillistä toimenpidettä. Suunnitelma sisältää myös toimia, joilla luodaan koordinaatorakenteet lapsitakuun toimeenpanolle.

2 Lapsitakuun koordinaattorit

Suomessa lapsitakuuta toteutetaan osana lapsistrategiatyötä, joten lapsitakuukoordinaattoriksi on nimetty lapsistrategian pääsihteeri Johanna Laisaari valtioneuvoston kansliasta. Muut kansallisen lapsistrategian virkamiehet on tällä hallituskaudella sijoitettu sosiaali- ja terveysministeriön Lapset ja nuoret –yksikön yhteyteen. Lapsistrategian virkamiehet tekevät yhteistyötä Lapset ja nuoret -yksikön sekä muiden ministeriön yksiköiden kanssa lapsistrategian tavoitteiden suuntaisesti. Tiivistä yhteistyötä tehdään myös poikkihallinnollisesti muiden ministeriöiden, esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön, sekä laajan sidosryhmän kanssa.

3 Haavoittuvassa asemassa olevien lapsi- ja nuorisoryhmien tunnistaminen ja ongelmat palvelujen saannissa

Suomalaisista lapsista ja nuorista valtaosa voi hyvin.¹ Lasten ja nuorten hyvinvointia ja pärjäämistä tuetaan ja edistetään monin tavoin, kuten maksuttomalla perusopetuksella ja toisen asteen koulutuksella, maksuttomalla kouluruokailulla, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta maksuttomalla terveydenhuollolla sekä subjektiivisella oikeudella varhaiskasvatukseen. Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus saada maksutta opiskeluhoitoa, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Lisäksi oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon ja opiskeluhoillon palveluihin. Lapsiperheitä tuetaan useilla etuuksilla.² Äitiys- ja lastenneuvolapalveluiden piiriin kuuluvat kaikki raskaana olevat naiset, lasta odottavat perheet ja alle kouluikäiset lapset sekä heidän perheensä. Eurooppalaisessa vertailussa lapsiperheköyhyys ja nuorten sosiaalinen syrjäytyminen on Suomessa vähäistä.³ Silti osalle lapsista ja nuorista kasautuu ongelmia, jotka varjostavat elämää ja heikentävät hyvinvointia vielä aikuisenakin.

Seuraavassa tuodaan esille kansallisen lapsistrategian näkökulmasta ja siihen perustuen lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen haasteita eri elämäntilanteilla sekä eri lapsi- ja nuorisoryhmien osalta.

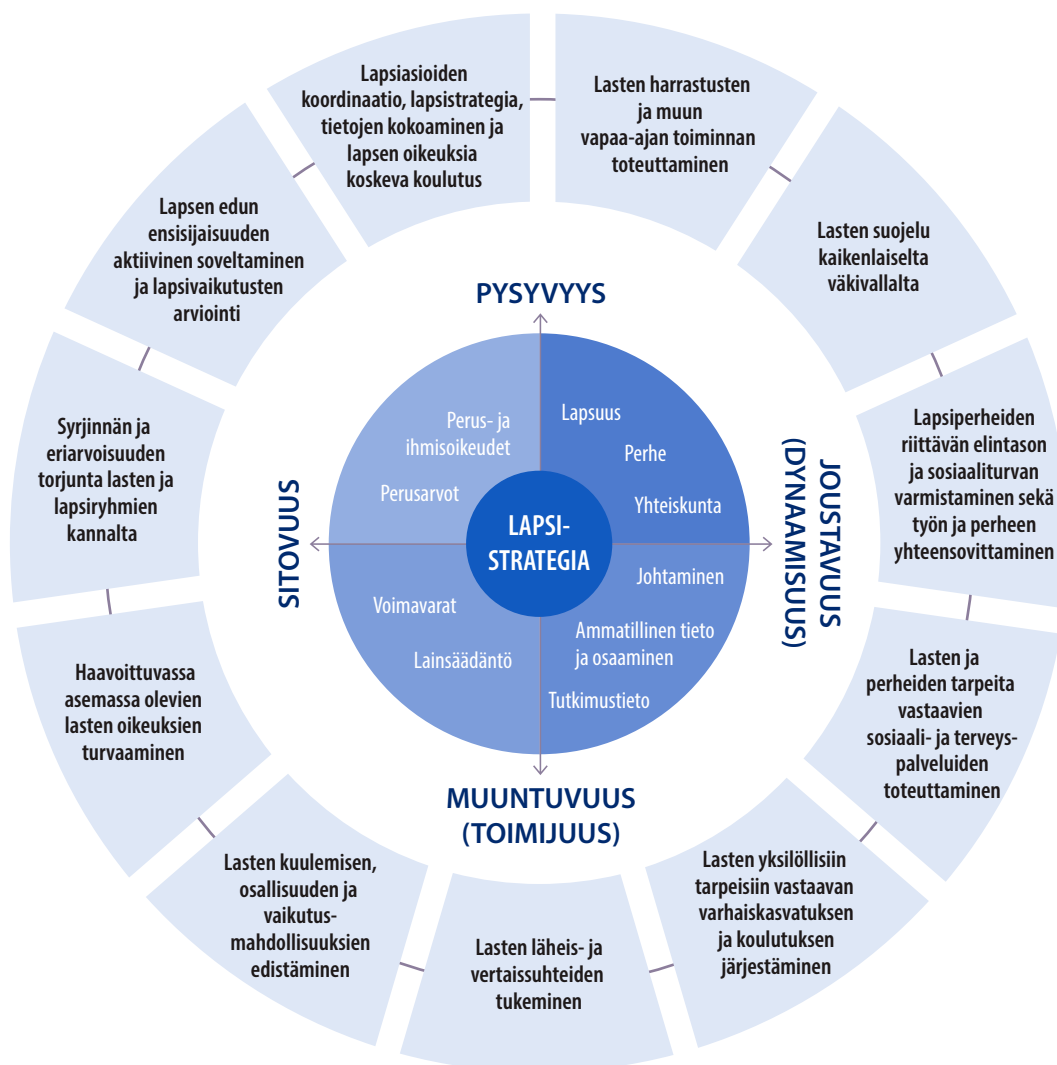
Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen ja yhteiskunnallinen konteksti on kuvattu oheisessa kuviossa, jonka ulkokehälle on sijoitettu yksitoista lapsen oikeuksiin liittyvää teema-aluetta. Ne on määritelty ihmisoikeuksien valvontaelinten Suomelle antamien suositusten perusteella.

1 OECD <https://www.oecd.org/els/family/> ; Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto.

2 KELA: Lapsiperheet <https://www.kela.fi/lapsiperheet>

3 Eurostat: child poverty <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211028-1>

Kuva 1. Lapsistrategian asema lapsia koskevan päätöksenteon ja toiminnan perustana ja kehällä lapsistrategiassa huomioitavat kokonaisuudet.

Useat eri lapsistrategian teema-alueet liittyvät suoraan eurooppalaisen lapsitakuun aiheisiin, ja muissakin teema-alueissa kyseiset osa-alueet ovat läpileikkaavasti mukana.

3.1 Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

Lasten hyvinvointi on Suomessa polarisoitunut: suurimmalla osalla lapsista menee hyvin, mutta osa lapsista voi huonosti. Hyvinvoinnin polarisoituminen kärjistyy kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa, ja kriisien haitalliset seuraukset kasautuvat heikoimmassa asemassa oleville. Toimeentulovaikeudet heikentävät lasten mahdollisuuksia yhdenvertaiseen ja

tasa-arvoiseen osallisuuteen yhteiskunnassa. Lapsuudessa koettu eriarvoisuus tai puute voi heijastua pitkälle aikuisuuteen, ja huolena ovat myös lapsiperheköyhyyden ylisukupolviset vaikutukset.

Syrjintä koskettaa monia lapsia eri syistä. Esimerkiksi syntyperään, ihonväriin, uskontoon, kieleen, vammaan tai sairauteen, sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät syrjintäkokemukset koskettavat myös lapsia. Monet näistä seikoista tunnustetaan syrjinnän vastaisessa lainsäädännössä, mutta syrjinnän ehkäisemisessä ja yhdenvertaisuuden lisäämisessä lasten arjessa on vielä paljon tehtävää.

3.2 Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen

Lapsen asema voi olla eri syistä haavoittuva tavalla, joka edellyttää viranomaisilta ja muilta toimijoilta erityistä huomiota. Haavoittuvuus voi liittyä pitkäkestoiseen rakenteelliseen syrjintään esimerkiksi vamman, sairauden tai ihonvärin johdosta. Haavoittuvuus voi toisaalta olla tilannekohtaista, jos lapsi on esimerkiksi lastensuojelun asiakkaana tai hän on rikoksen uhrina, rikoksesta epäiltynä tai syytettynä. Onkin olennaista, että kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa huomioidaan herkästi ja tilannekohtaisesti lapsen tosiasialliset olosuhteet.

Tällä hetkellä ne lapset, jotka ovat syystä tai toisesta muita haavoittuvammassa asemassa, eivät aina saa tarvitsemaansa tukea ja apua. Lapsille tarkoitetut palvelut eivät aina ole johdonmukaisesti ja kattavasti saatavilla, ja palvelujen saavuttaminen voi tosiasiasa edellyttää voimavaroja, joita kaikilla lapsilla tai perheillä ei ole. Monet lapset kohtaavat myös syrjiviä rakenteita tai joustamattomia käytäntöjä juuri niissä tilanteissa, joissa he eniten tarvitsisivat tukea tai apua. Lapsen olosuhteissa voi olla yhtä aikaa monia eri seikkoja, jotka lisäävät eri tavoin hänen asemansa haavoittuvuutta.

3.3 Lasten suojelu väkivallalta

Haasteena on edelleen, että väkivalta ja kaltoinkohtelu lapsen läheis- ja vertaissuhteissa jäävät liian usein näkymättömiin. Palvelujärjestelmä ei aina onnistu vastaamaan tuen tarpeisiin riittävän tehokkaasti. Lapsena koettu fyysinen, henkinen tai seksuaalinen väkivalta on merkittävä riskitekijä myöhemmälle hyvinvoinnille, ja lapseen itseensä kohdistuvan väkivallan lisäksi myös lapsen läheissuhteissaan havaitsema väkivalta on haitallista lapselle.

Vaikka asenteet lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ovat tiukentuneet, monet lapset kohtaavat edelleen arjessaan väkivaltaa, häirintää, hyväksikäyttöä tai kaltoinkohtelua. Lapset kohtaavat väkivaltaa myös perhepiirin ulkopuolella esimerkiksi koulussa, harrastuksissa tai digitaalisessa ympäristössä, eikä lapsen kokemuksen vakavuutta tunnisteta riittävästi. Lapsen hyvinvoinnin voi vaarantaa myös lapsen itseään vahingoittava käyttäytyminen. Sen lisäksi, että väkivaltaa kokeneille lapsille ei löydy oikea-aikaista ja vaikuttavaa apua, ei väkivaltaan syyllistyneillekään lapsille ole tarjolla riittävää apua. Lasten väliseen tai muuten lasten käyttämään väkivaltaan ei puututa riittävän tehokkaasti.

Digitaalinen ympäristö on tärkeä osa lasten arkea, mutta se tarjoaa myös kanavan häirinnälle ja kiusaamiselle. Lasten kokema seksuaalinen häirintä verkossa on verrattain yleistä.

3.4 Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä on sirpaleinen ja siiloutunut, ja varsinkin useita eri palveluja tarvitsevat lapset ja perheet saattavat jäädä tosiasiasa ilman apua ja tukea. Palvelujen yhteensovittamisessa on havaittu ongelmia muun muassa perus- ja erityistason palvelujen välillä sekä mielenterveyspalvelujen ja muiden sosiaali- ja terveystalvelujen välillä. Vammaisten lasten ja heidän perheidensä palvelujen koordinaatio on puutteellista, mikä vaikeuttaa merkittävästi lasten kasvun tukemista. Palvelujärjestelmän haasteet näkyvät myös lastensuojelussa.

Mielenterveyden häiriöt ovat merkittävä kansanterveydellinen haaste, eivätkä mielenterveyspalvelut tällä hetkellä toteudu samalla tasolla muiden sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa. Mielenterveyden häiriöiden hoitaminen ja hyvän mielenterveyden vahvistaminen edellyttävät toimivia palveluja sekä monialaisia toimenpiteitä syrjäytymisen ja ongelmien kasautumisen ehkäisemiseksi.

Sosiaali- ja terveystalvelujen henkilöstö on monissa palveluissa kuormittunutta ja vaihtuvuus suurta.

3.5 Varhaiskasvatus ja koulutus

Suomessa on moniin muihin maihin verrattuna matala osallistumisaste varhaiskasvatuksessa, mutta esiopetukseen osallistuu lähes koko ikäluokka. Jos koulunkäynti keskeytyy tai oppimistulokset jäävät peruskoulussa heikoiksi, syrjäytymisriski kasvaa merkittävästi. Huolena on myös, että poikien ja tyttöjen oppimiserot ovat Suomessa OECD-maiden suurimmat.

Parhaimmillaan varhaiskasvatus ja koulutus sekä turvaavat lapsen oikeutta oppimiseen, että tarjoavat tilan vertaissuhteille, yhteisöllisyydelle ja pitkäkestoiselle hyvinvoinnille. Oppimisen rinnalla onkin huomioitava hyvinvointi ja varmistettava, että lapsen tuki ja opiskeluhoito säilyvät vahvalla tasolla. Oppiminen tuottaa hyvinvointia ja hyvinvointi tukee oppimista. Kiusaamisen ja väkivallan vastaiseen työhön tarvitaan toimivia käytäntöjä ja resursseja. Osaamisen ja resurssien lisäksi on varmistettava, että lasten kuuleminen ja osallisuus varhaiskasvatuksessa ja koulussa toteutuvat yhtenäisesti ja kattavasti.

3.6 Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen

Suomen kansantaloutta kuormittavat muuttuva huoltosuhte ja alhainen syntyvyys. Perheellistymisen esteet ja syntyvyyden aleneminen ovat ongelma myös inhimillisestä näkökulmasta.

Lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttää nykyistä vahvempaa arjen turvaverkkoa perheille, jotta perheiden kuormitus ja lapsiperheköyhyys eivät käänny lasten pahoinvoinniksi. Tunnettua on, että perheen heikko tulotaso ja alhainen työllisyysaste heikentävät lasten asemaa monessa suhteessa, ja tämä riski on tunnistettu myös Suomessa erityisesti yksinhuoltajaperheissä. Lapsiperheiden köyhyys ei aina ole yhteydessä työttömyyteen, vaan peräti puolessa köyhistä lapsiperheistä on töissä käyvä vanhempi.

Parhaimmillaan mahdollisuudet joustavaan tai osa-aikaiseen työntekoon auttavat sekä toteuttamaan lapsen oikeuksia että vastaamaan niin perheiden kuin elinkeinoelämän tarpeisiin. Nykytilanteessa perheen tilanteen huomioimiselle ja työn ja perheen yhteensovittamiselle on kuitenkin monia kynnyksiä.

3.7 Lasten läheis- ja vertaissuhteet

Kaikilla lapsilla ei ole tukenaan hyvinvointia edistäviä läheis- ja vertaissuhteita, ja monet lapset kohtaavat yksinäisyyttä, kaltoinkohtelua tai vaikeita perhetilanteita. Vaikutukset hyvinvointiin ovat merkittäviä ja jatkuvat usein pitkälle tulevaisuuteen.

Yksinäisyys kasautuu usein jo valmiiksi heikommissa asemassa oleville lapsille. Erityisesti sijaishuollossa olevien tai muutoin kodin ulkopuolella asuvien lasten yhteydenpito läheisiinsä voi jäädä niukaksi, ja perheiden toimeentulovaikeudet lisäävät riskiä lasten kokemalle yksinäisyydelle ja syrjään jäämiselle. Lapsen näkökulma ja läheissuhteiden vaalimisen tärkeys jäävät myös joskus huomiotta vaativissa erotilanteissa.

Digitaalinen ympäristö on yhä tärkeämpi lapsen läheis- ja vertaissuhteiden kannalta. Yhteydenpito ystäviin ja läheisiin tapahtuu usein verkossa, ja etäyhteydet voivat mahdollistaa joustavan yhdessä olemisen erilaisissa tilanteissa. Samalla digitaalinen ympäristö korostaa tarvetta puuttua kiusaamiseen, häirintään ja muuhun väkivaltaan uusien keinoin, sillä se tarjoaa myös uusia kanavia haitallisille ilmiöille.

3.8 Lasten vapaa-aika ja harrastukset

Harrastustoiminta on Suomessa vilkasta, ja lapset ovat aktiivisia harrastajia. Harrastuksen liika tavoitteellisuus ja suorituskeskeisyys voivat kuitenkin heikentää harrastamisen lapsilähtöisyyttä ja luoda lapselle paineita. Tämä tulokulma on huomioitava erityisesti nuorena aloitettavissa kilpailullisissa lajeissa ja harrastuksissa. Moni lapsi lopettaa harrastamisen 12–15 vuoden iässä. Tämä olisi osin vältettävissä, jos lasten osallisuus toteutuisi vahvemmin ja he voisivat ilmaista paremmin tarpeitaan ja toiveitaan näinä ikävuosina ja jos harrastusten järjestäjillä olisi enemmän tietoa murrosiän aiheuttamista muutoksista erityisesti fyysisen ja tunne-elämän kehityksen alueilla.

Harrastamismahdollisuudet vaihtelevat muun muassa asuinpaikan, perheen varallisuuden ja ystäväpiirin mukaan, eikä kaikilla lapsilla ole mahdollisuutta turvalliseen harrastamiseen ja vapaa-ajan viettoon.

Lasten harrastaminen on Suomessa jakautunutta sosioekonomisen aseman mukaan, mistä seuraa hyvinvointi- ja terveyseroja pitkälle aikuisuuteen. Kaikki harrastukset eivät ole kalliita, mutta perheen matala tulotaso on omiaan kaventamaan lapsen mahdollisuuksia taipumustensa mukaisen harrastuksen valintaan ja vertaissuhteiden ylläpitoon vapaa-ajan toiminnassa. Sosioekonominen tausta vaikuttaa myös kulttuuri- ja taideharrastusten saatavuuteen käytännössä. Samalla harrastuksiin kulkeminen saattaa olla useissa perheissä vaikeaa tai jopa mahdotonta järjestää. Koulupäivän yhteydessä tai koulun läheisyydessä toteutuvat harrastukset helpottavat tätä omalta osaltaan.

3.9 Lapset, nuoret ja perheet kriisitilanteissa ja poikkeusaikana (ml. koronakriisin jälkihoito)

Vahva ja resilientti yhteiskunta on olennaisessa asemassa muutoksiin, kriiseihin ja poikkeusoloihin vastaamisessa. Lapsen oikeuksia kunnioittavassa Suomessa tuetaan lasten, perheiden ja yhteisöjen voimavaroja ja kriisinkestävyttä ja turvataan lapsen oikeudet hyvin vaikeissakin olosuhteissa. Kansallisen lapsistrategian tavoitteena on, että Suomi vastaa tulevaisuuden haasteisiin taitavasti ja lapsen oikeuksia kunnioittaen.

Koronakriisi teki näkyväksi puutteet lasten ja nuorten tuen ja palveluiden saannissa ja korosti eroja perheiden kyvyssä vastata lasten ja nuorten tarpeisiin. Epidemia nosti myös esille oppilas- ja opiskelijahuollon saatavuuteen liittyvät ongelmat sekä koulutuksen ja kasvatuksen yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujetta ja –velkaa joudutaan korjaamaan vielä pitkään. Lasten etujen huomioimista tulee kehittää jatkossa mahdollisia tulevia kriisejä ajatellen.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on merkittävä rooli koronan jälkihoidon kannalta, ja kriisi on myös osaltaan korostanut lapsivaikutusten arvioinnin, lapsibudjetoinnin ja lasten osallisuuden merkitystä. Tämän työn edistäminen osana lapsistrategian toimeenpanoa auttaa sitomaan sitä valtionhallinnossa käynnissä olevaan toimintaan sekä vahvistamaan jo olemassa olevien yhteistyörakenteiden ja hyvien käytäntöjen vakiinnuttamista hallinnon eri tasoilla.

On selvää, että kriisin jälkihoito ja jälleenrakennus edellyttävät toimenpiteitä nimenomaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset on huomioitava kokonaisvaltaisesti ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseen on varmistettava riittävät voimavarat. Erityisesti on huomioitava haavoittuvassa asemassa ja syrjinnälle alttiit lapsi- ja nuorisoryhmät.

Maailmanlaajuisesti ajatellen koronakriisi pahensi haavoittuvassa asemassa olevien lasten kuten vammaisten lasten, katulasten, siirtolais- ja pakolaislasten, huoltajistaan erossa olevien tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten tilannetta. Pandemian aiheuttama talouskriisi on lisännyt maailmassa lapsiköyhyyttä, jolla on monia negatiivisia seurauksia. Talousvaikeuksiin ajautuneet perheet joutuvat turvautumaan haitallisiin selviytymiskeinoihin, mikä tarkoittaa esimerkiksi lapsiavioliittojen, lapsityön ja koulupudokkuuden kasvua.

Koronakriisin jälkihoito on lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta merkityksellistä myös siksi, että globaalit kriisit, kuten ilmastokriisi sekä aseelliset selkkaukset ja eri konfliktitilanteet, aiheuttavat lapsen oikeuksien toteutumiselle, hyvinvoinnille ja tulevaisuudelle vakavaa uhkaa maailmanlaajuisesti.

4 Lapsi- ja nuorisoryhmät, joihin toimintasuunnitelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota

Seuraavassa on nostettu esille niitä lapsi- ja nuorisoryhmiä sekä erilaisissa elämäntilanteissa olevia perheitä, joiden hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaaminen vaatii erityistä huomiota kansallisessa lapsi- ja perhepolitiikassa. Osiossa 6 kuvataan tarkemmin tähän osioon liittyvää seurantaa.

Suomessa lapsiperheköyhyyden tilanne on selkeästi parempi kuin suurimmassa osassa Eurooppaa. Siitä huolimatta lapsiperheköyhyyden vähentäminen on merkittävä tavoite myös Suomessa, sillä köyhyyden vaikutukset yltyvät koulutukseen, terveyteen ja työmarkkina-asemaan aikuisuudessa. Erityisesti yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheiden tilanne on huolestuttava. Maahanmuuttotaikeiden lasten köyhyyteen liittyy huomattavan usein perheen matala työssäkäyntiaste. (Lindroos, Sirniö, Vaalavuo 2021).

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi lasten ja nuorten kehitysympäristöjen kuten kodin, päivähoidon, koulun ja vapaa-ajan ympäristöjen toimintaedellytykset on turvattava. Vaikka perheen ja lapsen elämässä riskejä olisikin, erilaiset suojaavat tekijät voivat turvata kasvua. Tärkeitä ovat myönteiset ihmissuhteet sekä onnistumisen kokemukset esimerkiksi koulussa tai harrastuksissa.

Mahdollisuus saada riittävästi laadukasta tukea sekä palveluita on tärkeää niitä tarvitseville. Esimerkiksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) lapsen, nuoren ja perheen tukeminen tapahtuu muun muassa kehittämällä matalan kynnyksen palveluja perhekeskuksissa. Näitä ovat kasvatus- ja perheneuvonta, eropalvelut, kotipalvelu sekä perhesosiaalityö. Perhekeskuksissa tarjotaan myös mielenterveyspalveluita sekä varhaista tukea (LAPEsta enemmän osiossa 9). Lisäksi useat eri lasten, nuorten ja perheiden tuet, etuudet ja palvelut on kirjattu kansalliseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain (1301/2014, 13 §) mukaan lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut tarvittavassa laajuudessa vuorokauden ajasta riippumatta. Palveluiden avulla tuetaan vanhempia ja muista lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

Tässä osiossa esille nostetut lapsi- ja nuorisoryhmät on valittu ennen kaikkea kansallisen lapsistrategian laajan pohjatyön ja parlamentaarisen komitean linjausten perusteella. Kansallisen lapsistrategian kiinteä yhteys eurooppalaisen lapsitakuutyöhön tulee esille muun muassa siinä, että molempien yhtenä pääajatuksena on haavoittuvassa asemassa olevien lasten aseman turvaaminen ja heidän tarpeidensa parempi tunnistaminen.

Tarkasteltavista aihekokonaisuuksista yleisesti lapsia koskeva varhaiskasvatus on mukana siksi, että osallistumisaste varhaiskasvatukseen on Suomessa matala verrattuna useisiin muihin EU-maihin. Koulutukseen liittyen erityisenä huolenaiheena ovat olleet oppimiserosten kasvu sekä se, että osalta nuoria jää toisen asteen tutkinto suorittamatta. Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen, sillä osaamisvaatimusten kasvaessa työllistyminen edellyttää nykyisin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamista.

Yksi tärkeä aihealue on myös palveluiden kriisinkestävyys ja resilienssi. Asia korostui koronaepidemian aikana, ja Ukrainan sota huomioiden asian merkitys on edelleen kasvanut. Kansallisen lapsistrategian mukaan vahva ja resilienssi yhteiskunta on olennaisessa asemassa muutoksiin, kriiseihin ja poikkeusoloihin vastaamisessa.

1. Perheet, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa
2. Lapset, nuoret ja perheet, jotka tarvitsevat tukea arjessa selviytymiseen
3. Haavoittuvassa asemassa olevat tai syrjinnälle alttiit lapsi- ja nuorisoryhmät, joiden oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumista toimintasuunnitelmassa tarkastellaan:
 - 3.1 lastensuojelun asiakkaana olevat, erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitetut tai jälkihuollossa olevat lapset ja nuoret
 - 3.2 vammaiset lapset ja nuoret
 - 3.3 mielenterveyspalveluita tarvitsevat lapset ja nuoret
 - 3.4 maahanmuuttotaustaiset lapset ja nuoret
4. Edellisessä kohdassa mainittujen lapsi- ja nuorisoryhmien lisäksi:
 - 4.1 romanilapset ja –nuoret
 - 4.2 saamelaislapset ja –nuoret
 - 4.3 sateenkaarilapset ja –nuoret
 - 4.4 väkivaltaa kokeneet lapset ja nuoret
 - 4.5 päihteillä oireilevat lapset ja nuoret.
5. Aihealueet, joita toimintasuunnitelmassa tarkastellaan:
 - 5.1 varhaiskasvatus ja koulutus
 - 5.2 lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kestävyys kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa (ml. koronakriisin jälkihoito).

5 Tiedon saavutettavuus ja tietoisuuden lisääntyminen

Lasten mahdollisuudet olla osallisina, tulla kuulluiksi, saada tietoa sekä toimia aktiivisena ja osaavana yhteiskunnan jäsenenä tulee turvata kattavasti ja ikätason mukaisesti. Tällä hetkellä lasten osallisuus ja kuuleminen ovat hajanaisia eivätkä toteudu kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa. Ongelmana on myös se, että osa lapsista jää toistuvasti huomiotta ja kuulematta. Osallisuuden vaillinaisen toteutumisen saattaa johtaa kasautuvaan syrjään jäämiseen, mikä on omiaan heikentämään yhteiskunnallisen päätöksenteon ja toiminnan kestävyyttä.

Kansallisen lapsistrategian tavoitteena on, että lasten osallisuus, oikeus tulla kuulluksi ja tiedonsaanti huomioidaan systemaattisesti lapsia joko suoraan tai välillisesti koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa. Lasten näkemysten sisältö ja merkitys yksilöidään päätösten perusteluissa. Lapsistrategia pyrkii laajentamaan ymmärrystä ”lapsille kuuluvista asioista” sekä ylittämään eri hallinnonalojen raja-aitoja, sillä lasten osallisuuden vahvistaminen vaatii myös viranomaistahojen ja muiden toimijoiden yhteisen työn rakenteita.

Strategian mukaan on myös varmistettava, että kaikilla lasten kanssa toimivilla aikuisilla on riittävä ymmärrys ja osaaminen lasten osallisuuden ja toimijuuden tukemisesta. Lasten osallisuutta, oikeutta tulla kuulluksi ja tiedonsaantia parannetaan poikkihallinnollisella työskentelyllä ja vahvistamalla hyviä käytäntöjä osaksi rakenteita ja lasten arkea. Työskentelyssä huomioidaan erityisesti ne lapset, joiden näkemykset jäävät tällä hetkellä vähemmälle huomiolle.

Strategian ja sen ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman valmistelutyössä on vahvistettu osallisuuden ja kuulemisen tapoja, joiden avulla monenlaiset lapset kokevat tulevansa kuulluiksi ja nähdyiksi. Lasten kuulemista on toteutettu eri menetelmien avulla: sähköisillä kyselyillä, joita on toteutettu useilla eri kielellä sekä erilaisilla työpajoilla yhteistyössä järjestökentän toimijoiden kanssa.

Lapsistrategia delegoi Suomessa lasten kuulemista myös Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategian (Council of Europe Strategy for the Rights of the Child 2022-2027) valmistelussa vuoden 2021 aikana. Työpajoihin osallistui yhteensä 22 lasta, joilta saatiin tärkeää tietoa Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategian lisäksi myös lapsitaakun valmisteluun. Lisäksi lapsistrategia on ollut mukana järjestämässä kuulemistryöpajoja

yhteistyössä oikeusministeriön kanssa Lasten ja nuorten ääni Euroopassa –hankkeeseen liittyen. Hanke on osa Euroopan neuvoston koordinoimaa CP4Europe-projektia.

Kansallisen lapsistrategian toimenpiteiden tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta ja tietoisuutta omista oikeuksistaan. Toimenpiteissä korostuu myös tiedottaminen lasten oikeuksista ja hyvinvoinnista heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille, päättäjille ja vanhemmille.

Lasten ja nuorten osallisuuteen liittyviä lapsistrategian toimenpiteitä:

- Strategian toimeenpanosuunnitelman toimenpiteinä yhteistyössä ministeriöiden sekä eri sidosryhmien kanssa toteutetaan kehittämishanke palveluiden saavutettavuudesta lapsille ja nuorille
- Laaditaan varhaiskasvatukseen ja kouluun ajantasaiset oppituntipaketit lapsistrategiasta ja lasten oikeuksista
- Toteutetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen pilottihankekokonaisuus
- Toteutetaan lapsen oikeuksia ja erityisesti lasten osallisuutta koskeva koulutuskokonaisuus ammattilaisille
- Toteutetaan kampanja, jossa lapsilta ja nuorilta kysytään ideoita heidän oikeuksiaan edistäviksi toimenpiteiksi
- Kehitetään toimintamalli tukemaan lasten osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon digiraatien avulla
- Toteutetaan lastensuojelun käsikirja lapsille ja nuorille

6 Sidosryhmien osallistuminen

Kansallisen lapsistrategian valmistelun tukena toimineet tahot

Kansallisen lapsistrategian ja sen ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman valmistelussa on ollut mukana poikkihallinnollinen virkamiestyöryhmä, jossa ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, ulkoministeriö, sisäministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö. Virkamiestyöryhmän toimikausi jatkuu 30.3.2023 saakka.

Virkamiestyöryhmän lisäksi valmistelun ja toimeenpanon tukena on ollut lapsistrategian seurantatyöryhmä, jossa olivat edustettuina keskeiset sidosryhmät ja viranomaistahot. Näitä ovat muun muassa lapsi- ja perhejärjestöt, vammaisjärjestöt, Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla), Kuntaliitto, Opetushallitus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Kirkkohallitus. Seurantatyöryhmän toimikausi päättyi vuoden 2021 lopussa, ja sen työtä jatkamaan nimitettiin ajalle 31.1.2022-31.11.2024 verkostotyöryhmä, joka toimii lapsiasianeuvottelukunnan yhteydessä. Verkostossa ovat edustettuna Lastensuojelun Keskusliitto, Ensi- ja turvakotien Liitto, Kirkkohallitus, Lapsioikeusjuristit ry, Barnavårdsföreningen i Finland rf, Kehitysvammaisten Tukiliitto, Monimuotoiset perheet, Suomen Vanhempainliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkostoa johtavat valtioneuvoston kanslia ja lapsiasiavaltuutettu.

Lasten ja nuorten osallistuminen

Lapset ja nuoret ovat osallistuneet lapsistrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman valmisteluun työpajojen, etätilaisuuksien ja sähköisten kyselyiden avulla. Tämän lisäksi kansallinen lapsistrategia on toteuttanut muun muassa lasten ja nuorten kuulemisen pilotteja liittyen lastensuojelulain uudistukseen, Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman valmisteluun sekä translainsäädännön uudistuksen valmisteluun. Kansallisen lapsistrategiatyön keskiössä on monenlaisten lasten ja nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen.

Lapsitakuun toimintasuunnitelman kuulemis- ja keskustelutilaisuudet

Eurooppalaisen lapsitakuun kansallisen toimintasuunnitelman kuulemistilaisuus sidosryhmille pidettiin 7.3.2022. Kuulemistilaisuuteen osallistui kahdeksan edustajaa eri järjestöistä: Kehitysvammaisten Tukiliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry, Pesäpuu ry, SOS-Lapsikylä, Suomen Caritas ry ja Suomen UNICEF ry. Kuulemistilaisuuteen osallistui myös edustaja Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiöstä (Itla) sekä edustaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL). Kirjallisen lausunnon jätti kahdeksan toimijaa: Ensi- ja turvakotien Liitto, Kehitysvammaisten Tukiliitto, Pelastakaa Lapset ry, Pesäpuu ry, SOS-Lapsikylä, Suomen Caritas ry, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asiantuntija sosiaaliturvauudistukseen liittyen.

Sidosryhmien kuulemistilaisuuden puheenvuoroissa ja lausunnoissa kiitettiin lapsitakuun toimintasuunnitelman sitomista kansalliseen lapsistrategiaan ja sen toimeenpanoon sekä korostettiin järjestökentän kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä lapsitakuun kansallisessa toimeenpanossa. Puheenvuoroissa korostettiin myös kansallisen lapsistrategiatyön jatkuvuuden varmistamista perustamalla kansallinen lapsistrategiayksikkö sekä varaamalla sille riittävät resurssit. Lisäksi lasten ja nuorten yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen sekä lapsille ja nuorille suunnatun tiedon merkitys nousivat lähes kaikissa puheenvuoroissa ja lausunnoissa esille.

Lapsitakuun toimintasuunnitelman esittely- ja keskustelutilaisuus lapsistrategian virkamiestyöryhmälle oli 8.3.2022. Sen keskusteluissa nousivat esille puutteellinen tietopohja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ja syrjinnälle alttiiden lapsiryhmien osalta sekä yhdenvertaisuuslain edistämismahdollisuus, joka on keskeinen työkalu syrjinnän tunnistamisessa ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Virkamiestyöryhmän mukaan yhdenvertaisuuden edistämismahdollisuus edellyttää lähtötilanteen kartoittamista, konkreettisia toimenpiteitä sekä seuranta, joten se toimii myös lapsitakuun toimintasuunnitelman tavoitteiden jalkauttamisen tukena. Lapsiasiavaltuutettu antoi näkemyksenä toimintasuunnitelman luonnokseen 9.3.2022. Myös lapsiasiavaltuutettu piti ongelmallisena sitä, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen seurantaan on vain vähän laadukkaita indikaattoreita. Lapsiasiavaltuutetun mukaan olemassa olevia indikaattoreita ei osata tai ymmärretä hyödyntää tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu korosti, että aikuisten saamista palveluista on huomioitava nykyistä suunnitelmallisemmin heidän lähipiirissään olevien lasten asema ja oikeudet (esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluissa). Tämä lisää mahdollisuuksia myös sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden katkaisemiseen.

Eurooppalaisen lapsitakuun toimintasuunnitelmaluonnos oli lapsi- ja nuorisopoliittisen ministerityöryhmän käsiteltävänä 18.3.2022 kokouksessa.

Yhteistyöverkosto edistämään lapsitakuun toimeenpanoa ja seuranta

Eurooppalaisen lapsitakuun toimintasuunnitelman edistämiseen ja seuraamiseen tarvitaan kansallista yhteistyöverkosta. Tällainen tukirakenne kokoaisi yhteen eri sidosryhmiä ja toimijoita arvioimaan lapsitakuun toimintasuunnitelman toteutumista, nostamaan esiin keinoja toimintasuunnitelman tavoitteiden edistämiseksi sekä tiedottamaan lapsitakuusta omien verkostojensa kautta. Yhteistyöverkosto toimisi kansallisen lapsistrategian yhteydessä myöhemmin tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Suunnitelmissa on nimittää verkosto tukemaan ja seuraamaan lapsitakuun kansallista implementointia. Tässä yhteistyöverkostossa myös järjestöillä tulee olla vahva rooli ja useat kansalaisjärjestöt ovat myös ilmaisseet halukkuutensa olla mukana yhteistyössä.

Yhteistä pitkäjänteistä verkostotyötä tarvitaan myös lapsitakuun toimintasuunnitelman kansallisten indikaattoreiden kehittämiseen ja olemassa olevien indikaattoreiden arvioimiseen. Erityisesti palveluiden vaikuttavuuteen sekä monialaisen palvelujärjestelmän kokonaistoimivuuteen ei ole riittäviä seurantavälineitä. Lapsitakuun toimintasuunnitelmassa esitetyt indikaattorit ovat tästä syystä luonnoksia ja tulevat tarkentumaan kansallisessa kehittämis- ja seurantatyössä.

7 Toteutumisen seuranta

Osiossa 4 tuotiin esille eri lapsi- ja nuorisoryhmiä sekä aihealueita, joihin lapsitakuun toimintasuunnitelman tarkastelua kohdennetaan. Tässä osiossa tarkennetaan seurantaa kyseisiin ryhmiin ja aihealueisiin liittyen. Jokaisessa kohdassa on erikseen tuotu esille kansallisen lapsistrategian ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman toimenpiteitä (”Taustatyö seurannan kehittämiseksi”), jotka vahvistavat käynnissä olevaa valtionhallinnon kehittämishanketyötä ja täydentävät tiedon hankintaa ja seurannan aukkopaikkoja kyseisen lapsi- ja nuorisoryhmän osalta. Toimeenpanosuunnitelman toimenpiteet toteutetaan meneillään olevalla hallituskaudella. Toimenpiteiden onnistumista osana lapsitakuun toteutusta kuvaa pitkällä tähtäimellä se, miten kiinteästi ne kyetään sitomaan osaksi ja pohjaksi pitkäjänteistä vaikuttamistyötä.

Toimintasuunnitelman seurannassa on tiettyjen lapsi- ja nuorisoryhmien kohdalla ilmoitettu käytettävän Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kouluterveyskyselyä, joka tuottaa alueellista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, joten se voisi toimia lapsitakuun seurannan yleisindikaattorina laajemminkin.

Seuraavassa on esitetty lapsi- ja nuorisoryhmittäin sekä aihealueittain lapsitakuun toimintasuunnitelmaan liittyviä tavoitteita sekä niille määriteltyjä seurantamittareita/indikaattoreita.

1. Perheet, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa

- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan toimintasuunnitelmassa ehdotetaan EU:n tavoitteeksi vähentää köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien määrää vuoteen 2030 mennessä vähintään 15 miljoonalla, josta vähintään 5 miljoonaa tulisi olla lapsia.

Suomen EU-ministerivaliokunta linjasi, että *Suomen kansallinen tavoite* vuoteen 2030 mennessä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien määrän vähentämiseksi on 100 000 henkilöä vähemmän, joista kolmasosa lapsia.

- Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien perheiden tilannetta seurataan *AROPE-indikaattorilla*. AROPE on EU:n virallinen yhdistelmäindikaattori (At Risk of Poverty and Social Exclusion), joka sisältää kolme ulottuvuutta: tuloköyhyys, vakava aineellinen puute ja matala työssäkäyntiaste.

- Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien perheiden tilanteesta saadaan seurantatietoa tarkastelemalla *pitkäaikaisen perustoimeentulotuen saantia* lapsiperheiden osalta (perustoimeentulotuen saajien määrä ja saamisen aika).
- Velvoite *seurata väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaa*. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021, 30 §) mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä koskevan asiantuntija-arvion valtakunnallisesti, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan muun muassa väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaa väestöryhmittäin.

Seurannan tuloksena tullaan saamaan tietoa valtakunnallisesti ja aluetasolla väestön hyvinvoinnista ja terveydestä. Tämä edistää ongelmien tunnistamista ja auttaa seuraamaan myös sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien perheiden hyvinvointia ja terveyttä.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman toimenpide: Tuotetaan mallinnus kattavasta tietopohjasta lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen.

2. Lapset, nuoret ja perheet, jotka tarvitsevat tukea arjessa selviytymiseen

- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden vaikuttavuudesta on vähän tietoa. Seurantatietoa on kerätty lähinnä asiakasmääristä ja käyntien määrästä. Tarvitaan seurantatietoa esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden monialaisista palveluista. Selvitetään seurantaan sopivaa indikaattoria.
- Harrastamisen Suomen mallissa päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Tällä hetkellä mallista saadaan säännöllistä seurantatietoa mukanaolevien kuntien määrästä sekä siitä paljonko lapsia ja kuinka suuri osuus kunnan lapsista osallistuu toimintaan.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Toteutetaan pilotti etsivästä harrastustoiminnasta ja nuorisotyön yhteistyömallista harrastamisen Suomen mallissa yhteistyössä kuntien kanssa. Pilotissa kokeillaan, vahvistetaan ja mallinnetaan etsivää harrastustoimintaa yhdessä nuorisotyöntekijäresurssin kanssa kuntatasolla ja tavoitetaan siten kohderyhmää, joka helposti muutoin jää harrastusten ulkopuolelle. Pilotti auttaa selvittämään haavoittuvassa asemassa olevien lasten kynnyksiä harrastamiseen ja mallintamaan tapoja, joilla lasten ja nuorten kannustaminen

sekä sosiaalinen vahvistuminen toteutuisi harrastustoimijoiden työssä nykyistä vahvemmin.

- Toteutetaan kehittämishanke palveluiden saavutettavuudesta lapsille ja nuorille. Tärkeää on varmistaa, että lapset ja nuoret saavat konkreettisesti tietoa eri palveluista ja mahdollisista avun kanavista.
- Toteutetaan poikkihallinnollisesti tutkimushanke syrjäytymisvaarassa olevien ja osattomien lasten ja nuorten tilanteen selvittämiseksi.

3. Haavoittuvassa asemassa olevat ja syrjinnälle alttiit lapsi- ja nuorisoryhmät:

3.1 Lastensuojelun asiakkaana olevat, erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitetut tai jälkihuollossa olevat lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:

- Lastensuojelussa ESR+ -kaudella kehitettyjen sosiaalisten innovaatioiden määrä.
- Valtakunnallista tietoa sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvoinnista (Kouluterveyskysely, THL). Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Laaditaan ajantasainen selvitys sijaishuollossa tapahtuvasta kaltoinkohtelusta. Ajantasaisen tietopohjan avulla voidaan vahvistaa sijaishuollossa asuvien lasten hyvinvointia sekä varmistaa, ettei sijaishuolto tuota lisää kaltoinkohtelun ja väkivallan kokemuksia.
- Laaditaan valtakunnallinen toimenpideohjelma luvattomasti sijaishuoltopaikasta poistumisten ennaltaehkäisyyn, luvattoman poissaolon aikaiseen toimintaan sekä jälkityöhön.

3.2 Vammaiset lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:

- Laitoksessa asuvien kehitysvammaisten lasten määrä (THL, Sotkanet)
- Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma sekä siinä asetetut lapsitakuun kannalta oleelliset indikaattorit.
- Valtakunnallista tietoa vammaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista (Kouluterveyskysely, THL). Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

- 3.3 Mielenterveyspalveluita tarvitsevat lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 ja sen sisältämät seurantaindikaattorit. Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Lisätään lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuutta kehittämistarpeiden kartoittamisella ja hyvien käytäntöjen ja osaamisen tukemisella. Toimenpiteessä suunnitellaan hyvinvointialueille indikaattorikonaisuus, joka mahdollistaa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen toiminnan seuraamisen kokonaisuutena yhtenevillä indikaattoreilla.

- 3.4 Maahanmuuttotaustaiset lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- Valtakunnallista tietoa maahanmuuttotaustaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista (Kouluterveyskysely, THL). Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

4. Muut lapsi- ja nuorisoryhmät:

- 4.1 Romanilapset ja –nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- ROMPO, Romanipoliittisen ohjelman arviointi ja kehittäminen (ROMPO 2&3). Kansallinen romanipoliittinen ROMPO3-ohjelma pohjautuu Euroopan unionin yhteiseen romanistrategiaan ja puiteohjelmaan. Puiteohjelma käynnistyi vuonna 2021 ja se ulottuu vuoteen 2030.

ROMPO3 –ohjelmaan pohditaan myöhemmin tarkemmin sovittavalla tavalla kansalliset seurantaindikaattorit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Laaditaan selvitys romanilasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisesta Suomessa.

- 4.2 Saamelaislapset. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- Saamelaislasten kielellisiin oikeuksiin liittyen: saamelaislasten osallistuminen saamenkielen opetukseen koulussa.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Laaditaan selvitys saamelaislasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisesta Suomessa.

4.3 Sateenkaarilapset ja –nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:

- Valtakunnallista tietoa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvoinnista (Kouluterveyskysely, THL). Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Laaditaan koulutuspaketti seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta sekä sateenkaariperheistä ammattilaisille.

4.4 Väkivaltaa kokeneet lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:

- Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025 ja Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma sekä niissä esitetyt lapsitakuun kannalta keskeiset mittarit ja indikaattorit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Toteutetaan opas ja koulutuskokonaisuus vaativista erotilanteista ja eron jälkeisestä väkivallasta.
- Toteutetaan sivusto lapsiin ja nuoriin kohdistuvan kiusaamisen, seksuaalisen häirinnän, väkivallan, vihapuheen ja syrjinnän vastaiselle työlle.
- Toteutetaan lapsiuhritutkimus.

4.5 Päihteillä oireilevat lapset ja nuoret. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:

- Päihde- ja riippuvuusstrategia - Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. THL tekee strategian seuraamiseksi arviointisuunnitelman ja kokoaa seurantaindikaattorit. Strategian etenemistä arvioidaan hallituskausittain ja laajempi väliarviointi tehdään strategiakauden puolivälissä.
- Valtakunnallista tietoa lasten ja nuorten päihteiden käytöstä (Kouluterveyskysely, THL). Seurantaan valitaan lapsitakuun kannalta oleelliset mittarit.

Taustatyö seurannan kehittämiseksi:

- Laaditaan toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi.

5. Toimintasuunnitelmassa tarkasteltavat aihealueet:

- 5.1 Varhaiskasvatus ja koulutus. Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- Laajennetun oppivelvollisuuden seuranta (toisen asteen tutkinnon suorittaminen).
 - Tavoitteena lisätä lasten osallistumista varhaiskasvatukseen (varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä, erityisesti alle 3-vuotiaiden osallistumisaste).
- 5.2 Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kestävyys kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa (ml. koronakriisin jälkihoito). Toimintasuunnitelmaan asetettavat seurantaindikaattorit:
- Palvelujen toimivuus ja niiden kriisikestävyys poikkeusoloissa. Selvitetään seurantaan sopivaa indikaattoria.
- Taustatyö seurannan kehittämiseksi:**
- Laaditaan selvitys koronaepidemian vaikutuksista lasten läheissuhteiden ylläpitoon ja perhe-elämän suojaan.

8 Toimenpiteet, taloudelliset resurssit ja aikataulu

Kansallinen lapsistrategia

Kansallisessa lapsistrategiassa on tunnistettu laajasti ne lapsi- ja nuorisoryhmät, joiden oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutuminen tarvitsee erityisiä toimia. Tavoitteena on, paitsi tunnistaa lapsi- ja nuorisoryhmät, myös edistää toimia, joilla nämä ryhmät tulevat autetuiksi.

Lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa huomioitiin noin 120 (liitteenä oleva excel-taulukko) jo käynnistynyttä tai valmisteilla olevaa valtionhallinnon hanketta, jotka joltain osin vastasivat lapsistrategiassa asetettuihin tavoitteisiin. Useat näistä hankkeista liittyvät yllä mainittuihin lapsen oikeuksien ja edistämisen osa-alueisiin, jotka ovat vahvasti esillä myös eurooppalaisessa lapsitakuussa (ks. liite 1).

Kansallisen lapsistrategian 30 omaa toimenpidettä tähtäävät jo olemassa olevien rakenteiden kehittämiseen, hyvien käytäntöjen vakiinnuttamiseen, uusien mahdollisuuksien kartoittamiseen ja niiden mallintamiseen. Hankkeet on tarkoitettu edistettäväksi eri virastojen, järjestöjen, kuntien ja tutkimuslaitosten yhteistyössä.

Lapsistrategian rahoitus on 6 miljoonaa euroa, ja sillä rahoitetaan myös lapsitakuun toimintasuunnitelmassa esitetyt lapsistrategian toimenpiteet.

Euroopan sosiaalirahasto lapsitakuun tavoitteiden edistäjänä 2021-2027

Valtioneuvosto hyväksyi 21.10.2021 Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman. Sen ESR+:n avulla rahoitettavat toimintalinjat (TL) ovat:

TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi, jonka tavoitteena on tukea työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, jatkuvaa oppimista ja joustavia koulutuspolkuja. Tämän toimintalinjan erityistavoitteelle ET 4.1.7. ”Yhdenvertaiseen osallisuuteen - Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittäminen ja hyvinvoinnin edistäminen kohti yhdenvertaisuutta” on varattu yhteensä 23 M€, ja sen läpileikkaavana toimintatapana on arjen yhteistyön syventäminen eri toimijoiden ja hallinnonalojen kesken. Valtakunnalliset pilotti- ja kehittämishankkeet keskittyvät seuraaviin teemoihin:

- Haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden tunnistaminen ja arjessa tukeminen torjumalla ylisukupolvista syrjäytymistä ja oppimiseroja erityisesti työmarkkinoiden ulkopuolella olevia, vähävaraisia tai muutoin vaikeassa asemassa olevia perheitä ja niissä asuvia lapsia, nuoria ja vanhempia aktiivisesti tukemalla ja kannustamalla.
- Lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa kanssa työskentelevien eri alojen ammattilaisten osaamisen vahvistaminen kehittämällä toimintakulttuureja ja –käytäntöjä lasten, nuorten ja perheiden pärjäävyyttä ja osallisuutta edistääviksi sekä vahvistamalla voimavaraistavan ohjauksen ja tuen osaamista varhaiskasvatuksessa, kaikilla koulutusasteilla ja siirtymä-/nivelevaiheissa.
- Lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa tukeminen aktiiviseen ja yhdenvertaiseen osallistumiseen kulttuuri- ja liikuntapalveluihin sekä ohjattuun vapaa-ajan toimintaan.

TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi keskittyy lastensuojelun innovatiiviseen kehittämiseen. Erityistavoite ET 5.h. ”Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen” rahoitukseen on varattu 4 milj. € valtakunnalliseen koordinaatiohankkeeseen + 26 milj. € alueille. Valtakunnallinen koordinaatiohanke tukee alueellisia pilottihankkeita, joiden yhteisinä strategisina tavoitteina ja painopisteinä ovat:

- 13-17-vuotiaiden lasten sijoitusten määrän vähentäminen lastensuojelun avohuollon laadukkailla ja vaikuttavilla, lasten ja perheiden tarpeisiin vastavilla arjen tukitoimilla, työmenetelmillä ja palveluilla;
- Koko perheen ja erityisesti vanhemmuuden tukeminen huostaanotto-tilanteissa, huostaanoton aikana ja sitä purettaessa sekä muissa siirtymävaiheissa, jotta perheen vuorovaikutussuhteet vahvistuisivat eikä kukaan jäisi yksin;
- Jälkihuollon uudistaminen monialaiseksi aikuistumisen tueksi, jotta kaikilla nuorilla olisi valmiudet pärjätä itsenäisesti ja edetä tavoitteidensa suuntaisesti koulutukseen ja työelämään;
- Lastensuojelun sijaishuollon erityisen huolenpidon palvelujen parantaminen kiinnittämällä erityistä huomiota palvelujen yksilölliseen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä erityisen huolenpidon jakson jälkeiseen tavoitteelliseen tukeen. Tämä edellyttää koko yksilöllisen palvelukokonaisuuden tulosten seuranta ja arviointia yhdessä lapsen ja hänen läheistensä kanssa.

TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi: Tavoitteena on auttaa heikommassa asemassa olevia tarjoamalla tukea elintarvikkeiden ja perushyödykkeiden hankintaan. Samanaikaisesti pyritään tarjoamaan muita palveluja, joilla avunsaajien tilannetta parannetaan. Toimintalinja 6:n erityistavoitteelle ET ”Eväitä elämään”, jossa Ruokavirasto toimii rahoittavana organisaationa, on varattu 30 M€. Ensijaisesti ohjelmassa huomioidaan työttömät vähävaraiset ja heidän kotitalouteensa kuuluvat henkilöt. Vaikuttavuuden lisäämiseksi

aineellista apua voidaan kohdentaa demografisten tai sosioekonomisten tekijöiden avulla. Kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi yksinhuoltajaperheet ja maahanmuuttajat.

Sosiaali- ja terveystajrjestöjen avustuskeskus (STEA)

Sosiaali- ja terveystajrjestöjen avustuskeskus (STEA) rahoittaa laaja-alaisesti lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen edistämiseen liittyviä hankkeita. STEA myös valvoo avustusten käyttöä ja arvioi avustuksilla rahoitetun toiminnan tuloksia. STEA vastaa osaltaan siitä, että Veikkaus Oy:n tuottoja käytetään tulokselliseen kansalaisjärjestötoimintaan.

Veikkauksen rahapelituotoista myönnettävää valtionavustusta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen voidaan myöntää oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Avustuksia ei ole tarkoitettu lakisääteisten julkisten palveluiden eikä liike- tai elinkeinotoiminnan rahoittamiseen. Vuositasolla STEA avustaa hankkeita, jotka kohdentuvat lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseen 100-120M€:lla.

Veikkauksen rahoitus nuorisotyölle ja järjestöille, jotka toiminnallaan edistävät lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumista, on merkittävä tuki. Uudessa rahoitusmallissa (alkaen 1.1.2024) Veikkauksen voittovarot tuloutetaan valtiolle yleiskatteellisena ilman korvamerkintää käyttökohteesta. Nykyisin Veikkaukselta avustusta saavien tahojen rahoituksesta päätetään jatkossa osana normaalia valtion budjettivalmistelua.

Uudessa rahoitusmallissa valtionavustusrahoituksen taso päätetään poliittisella päätöksellä julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä valtionalouden kehyspäätöksessä neljälle tulevalle vuodelle eli koko kehyskaudelle jatkuvuuden ja ennakoitavuuden parantamiseksi. Vuositasolla valtionavustusrahoituksen valtion talousarvioesitykseen esitettävästä määrärahasosta päätetään budjettikäsittelyssä. Lisäksi mallissa esitetään asetettavaksi parlamentaarinen neuvottelukunta seuraamaan yleishyödyllisille yhteisöille suunnattua rahoitusta sekä toiminnan kehittämistä. Neuvottelukunta asetetaan eduskuntakauden ajaksi.

Aikatauluihin liittyen:

Aikatauluja ja rahoituksen ajallistamista on mahdoton kansallisen lapsitakuun toimintasuunnitelman osalta ilmoittaa, koska jokainen hallitus tekee rahoituksen suhteen omat ratkaisunsa lapsitakuun toimintasuunnitelman aikana. Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma tehdään hallituskausittain.

9 Lapsitakuuta mahdollistava poliittinen viitekehys

Lapsivaikutusten arviointi

Lasten oikeuksien toteutuminen jää sattumanvaraiseksi ja hajanaiseksi, jos heihin kohdistuvia vaikutuksia ei arvioida johdonmukaisesti sääntelyssä, poliittisessa päätöksenteossa ja resurssien jaossa. Nykytilanteessa vaikutusten arvioinnin laajuus vaihtelee sen mukaan, kuinka suoraan lapsiin kohdistuvasta päätöksenteosta tai toiminnasta on kyse. Käytännössä lapsivaikutusten arviointi voi jäädä niukaksi, vaikka päätöksenteolla tai toiminnalla olisi hyvinkin merkittäviä vaikutuksia lasten asemaan.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on merkittävä rooli koronan jälkihoidon kannalta, ja kriisi on myös osaltaan korostanut lapsivaikutusten arvioinnin, lapsibudjetoinnin ja lasten osallisuuden merkitystä. Tämän työn edistäminen osana lapsistrategian toimeenpanoa auttaa sitomaan sitä yhteen valtionhallinnossa käynnissä olevaan toimintaan sekä vahvistamaan jo olemassa olevien yhteistyörakenteiden ja hyvien käytäntöjen vakiinnuttamista hallinnon eri tasoilla.

Kansallisessa lapsistrategiassa on linjattu, että lapsiin ja perheisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi otetaan systemaattiseksi osaksi päätöksentekoa ja toimintaa hallinnon kaikilla tasoilla, ja niitä tuetaan lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotossa ja toteuttamisessa. Tämä on erityisen tärkeää kuntien ja hyvinvointialueiden osalta. Vaikutusarviointien sisältö ja merkitys tulee yksilöidä päätösten perusteluissa. Vaikutusten arviointi tulisi ulottaa myös talousarviopäätösten valmisteluun ja seurantaan.

Lapsivaikutusten arviointia ja lapsibudjetointia koskevia menettelyjä ja osaamista on kehitettävä yli hallituskausien laajasti. Lapsia koskevaa tietoa on kerättävä ja analysoitava johdonmukaisesti, ja tiedonkeruussa olevat aukot on tunnistettava ja paikattava. Tietoa on hyödynnettävä päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa on erityinen toimenpide lapsivaikutusten arviointiin liittyen: Lapsivaikutusten arviointia, lapsibudjetointia ja lasten osallisuutta koskeva koulutuskokonaisuus ja tukiaineistot kunnille ja alueille.

Sosiaaliturvan uudistus⁴

Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on ihmisen näkökulmasta nykyistä selkeämpi ja toimivampi järjestelmä, joka mahdollistaa työnteon ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen muuttuvissa elämäntilanteissa. Tavoitteena on sosiaaliturvan rakenteellinen ja toiminnallinen kehittäminen pitkällä aikavälillä.

Uudistusta valmistelelee parlamentaarinen komitea, joka aloitti työnsä alkuvuonna 2020, ja sen toimikausi päättyy 2027. Komitea uudistaa sosiaaliturvaa kokonaisuutena. Se käsittelee perusturvaa, ansioturvaa, toimeentulotukea ja niiden välistä yhteyttä ja rahoitusta sekä palveluiden nykyistä parempaa yhteensovittamista etuuksiin. Uudistustyössä otetaan huomioon elämäntilanteiden moninaisuus ja niiden muutokset sekä siirtymät etuudelta toiselle. Uudistuksessa otetaan huomioon myös lasten ja lapsiperheiden näkökulma, johon on perustettu erillinen työryhmä.

Sosiaaliturvauudistukseen liittyy kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman toimenpide: Toteutetaan hanke lasten osallisuuden vahvistamiseksi sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus⁵

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus (Sote-uudistus) on Suomen historian yksi merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Poikkeuksena on Helsingin kaupunki, jolla säilyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu. Lisäksi HUS-yhtymällä on erikseen säädetty järjestämisvastuu erikoissairaanhoidon liittyvistä tehtävistä omalla alueellaan.

⁴ <https://stm.fi/en/social-security-reform>

⁵ <https://soteuudistus.fi/en/frontpage>

Sote-uudistuksen tavoitteena on

- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville,
- parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta,
- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti,
- vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin ja
- hillitä kustannusten kasvua.

Hyvinvointialueilla toimintarakenteita ja -tapoja luodaan ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Tavoitteena on perus- ja erityistason palvelujen entistä parempi yhteentoimivuus, samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja pelastustoimen palvelujen saumattomuus. Hyvinvointialueen järjestämiä julkisia palveluja ovat esimerkiksi perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, sosiaalihuolto, hammashoito, mielenterveys- ja päihdepalvelut, vammaispalvelut ja ikääntyneiden asumispalvelut.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyössä painopiste on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, mikä vähentää tarvetta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Kunnat vastaavat jatkossakin muun muassa varhaiskasvatuksesta, opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista.

Varhaiskasvatuksen kolmiportaisen tuen malli

Uudistetun lain varhaiskasvatuksesta on määrä tulla voimaan 1.8.2022. Lapsilla on jo ennen uudistusta ollut oikeus tukeen, mutta lakimuutoksen myötä perusteisiin määritellään entistä tarkemmin kolmiportaisen tuen mallin mukaan tuen tasot ja muodot sekä se, miten tukea annetaan. Tavoitteena on, että lapset kaikkialla Suomessa ovat tasa-arvoisessa asemassa. Kolmiportaisen tuen mallissa lapselle annettavan tuen tasot jaotellaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tuen tarve arvioidaan lapsen yksilöllisen tarpeen perusteella. Uudistus tuo muutoksia varhaiskasvatuksen menetelmiin ja työtapoihin. Lapselle tulee muun muassa oikeus varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiin apuvälineisiin ja uudistus näkyy myös jokaiselle lapselle tehtävässä henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Myös inklusioperiaatteen toteuttamista varhaiskasvatuksessa eli sitä, että kaikki lapset voivat täysimääräisesti osallistua varhaiskasvatukseen omista lähtökodistaan käsin, tarkennetaan.

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Hallitusohjelman tavoitteena on, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen. Oppivelvollisuusikä päätettiin korottaa 18 ikävuoteen. Lisäksi vahvistetaan ohjausta ja oppilashuollon palveluita sekä peruskoulun mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta. Laajennettu oppivelvollisuus tuli voimaan vuonna 2021.

Hallituksella on erillinen lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista lapsi- ja nuorisopoliittisten tavoitteiden toteuttamisen osalta.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toimeenpano alkoi hallituskaudella 2016–2019. Sitä jatketaan nykyisen hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2020–2023.

Ohjelmassa kehitetään seuraavia kokonaisuuksia: 1) perhekeskukset ja lasten, nuorten ja perheiden varhainen tuki arjessa 2) lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut 3) lastensuojelun monialaisuus.

Lapsen, nuoren ja perheen tukeminen tapahtuu esimerkiksi 1) kehittämällä matalan kynnyksen palveluja perhekeskuksissa: kasvatus- ja perheneuvontaa, eropalveluja, kotipalvelua sekä perhesosiaalityötä 2) vahvistamalla kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukea varhaiskasvatuksessa ja koulussa 3) lisäämällä mielenterveys- ja päihdepalveluja koulujen ja oppilaitosten yhteyteen 4) vahvistamalla sote- ja sivistysalan yhteistyötä 5) panostamalla lastensuojelun asiakkaan koulutukseen ja yksilöllisiin tuen tarpeisiin.

LAPE-muutosohjelmaa toimeenpannaan osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus-ohjelmaa sekä lastensuojelun osalta myös erillisessä Lastensuojelun monialainen kehittäminen 2020-2022 -hankkeessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tukee ja koordinoi alueilla tehtävää kehittämistyötä.

Nuorisoalan palveluiden ja osaamisen kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää nuorisoalan palveluita ja osaamista tukemalla nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaa ja nuorisokeskuksia. Osaamiskeskukset kehittävät ja edistävät nuorisoalan osaamista, asiantuntijuutta ja tiedonkulkua nuorisolain mukaisesti. Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan.

Nuorisokeskuksissa järjestetään leiri- ja luontokouluja, erilaisten nuorisoryhmien ja nuorisojärjestöjen leiri- ja kurssitoimintaa, sosiaalista nuorisotyötä sekä monipuolista kansainvälistä toimintaa. Keskukset ovat toimineet myös nuorisotyön metodologisina kehittämisseskuksina, erityisesti seikkailu- ja elämyspedagogiikassa ja NUOTTA –valmennuksessa. Nuorisokeskukset ovat kuntien, nuorisojärjestöjen, nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja muiden yhteisöjen omistamia. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee keskuksia avustuksilla.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023 (VANUPO)

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on lakisäätäinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Yksi VANUPO:n päätavoitteista on nuorisopoliittisen näkökulman juurruttaminen osaksi julkisen sektorin päätöksentekoa. Valtakunnallinen ohjelma kattaa kaikki nuorisolain tarkoittamat alle 29-vuotiaat nuoret, joita oli Suomessa vuoden 2018 lopussa lähes 1,8 miljoonaa. Ohjelman painopisteet kuitenkin kohdistuvat erityisesti nuoruuden ydinalueeseen, eli noin 12-25-vuotiaiden nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseen.

Hallitusohjelman mukaisesti VANUPOssa on otettu päätteemoiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Syrjäytymistä ehkäistään tehokkaimmin varmistamalla jokaiselle nuorelle merkityksellisen elämän edellytykset. Näitä päämääriä tavoitellaan ohjelmassa kolmen tavoitekokonaisuuden kautta: 1) Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – syrjäytyminen vähenee; 2) Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen; 3) Nuori luottaa yhteiskuntaan - yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat.

Hallituksen nuorisopoliittisten tavoitteiden ja niihin liittyvien toimenpiteiden lisäksi VANUPO asettaa kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle sekä määrittelee painopisteet valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskuksen valinnalle.

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmassa esitetyt valtionhallinnon hankkeet

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman valmistelun yhteydessä koottiin valtionhallinnossa meneillään olevat kehittämishankkeet ja ne on esitetty toimeenpanosuunnitelman liitetiedostossa.

Useita lainsäädännön uudistus- ja muutoshankkeita

Eurooppalaisen lapsitakuun kansallista toimeenpanoa mahdollistavana politiikkakehyksenä tunnistetaan myös useat lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvat lainsäädäntöhankkeet. Tällä hallituskaudella niitä ovat muun muassa lastensuojelulain uudistus, vammaislainsäädännön uudistus, oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutokset sekä kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttaminen.

10 Tiedonkeruu, seuranta ja arviointi

Käytämme olemassa olevia laadullisia ja määrällisiä mittareita/indikaattoreita, jotka tarkentuvat myöhemmin ja jotka voivat myös täsmentyä seurannan kehittymisen myötä.

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

- Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisu 2021:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-777-5>
- Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisu 2021:81. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>
- Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:20. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5417-5>
- Eurostat: child poverty <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211028-1>
- Ministry of Education and Culture. Extension of compulsory education. <https://okm.fi/en/extension-of-compulsory-education>
- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2020:6 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>
- KELA. Lapsiperheet. <https://www.kela.fi/lapsiperheet>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Kouluterveyskysely. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- Lapset, nuoret ja koronakriisi : Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Valtioneuvoston julkaisu 2021:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-674-7>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape>
- Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen : Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Valtiovarainministeriön julkaisu 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-688-6>
- Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2021:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-370-8>
- Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä – Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina hyvinvointialueella : Ohjeistus hyvinvointialueiden päättäjille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-166-7>
- Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnassa. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-378-4>
- Lindroos, Eija – Sirniö, Outi – Vaalavuo, Maria (2021): Lapsiköyhyys koko väestön köyhyyttä yleisempää Euroopassa – Suomessa lapsiköyhyyttä esiintyy etenkin yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheissä. Turun yliopisto & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- National Mental Health Strategy and Programme for Suicide Prevention 2020–2030 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5401-4>
- National youth work and youth policy programme 2020–2023: Aiming to ensure a meaningful life and social inclusion for all young people. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-887-8>
- Non-Violent Childhoods : Action Plan for the Prevention of Violence against Children 2020–2025. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8351-9>
- OECD <https://www.oecd.org/els/family/>
- Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen : YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2020–2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8459-2>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppivelvollisuuden laajentaminen. <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9891-9>
- Right to social inclusion and equality : National Action Plan on the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2020–2023). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5422-9>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Romanipoliittisen ohjelman arviointi ja kehittäminen (ROMPO 2&3). <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/romanipoliittisen-ohjelman-arviointi-ja-kehittaminen-rompo-2-3>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). School Health Promotion study <https://thl.fi/en/web/thlfi-en/research-and-development/research-and-projects/school-health-promotion-study>
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) <https://www.stea.fi/tietoa-steasta/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaaliturvauudistus. <https://stm.fi/en/social-security-reform>
- Sote-uudistus. <https://soteuudistus.fi/en/frontpage>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto. <https://tilastokeskus.fi/til/tjt/2020/01/index.html>

- Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023 : Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-697-3>
- Opetushallitus. Varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen muodot määritellään aiempaa tarkemmin. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/varhaiskasvatuksessa-tarjottavan-tuen-muodot-maaritellaan-aiempaa-tarkemmin>
- Väkivallaton lapsuus : toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

Liite

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toiminta-suunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Aluehittäminen; toimintamalli, sekä ALKE -päätös (hallituskausittain)		TEM	X			X					X	
Ankkuritoiminnan kehittäminen. Kehittämistyöryhmän toimikausi on 18.6.2020-31.12.2024.		SM, STM, OKM, OM	X	X	X							X
Annettu HE opiskeluhoillon kuraattorien ja psykologien sote-siirron edellyttämistä palvelujen järjestämiseen liittyvistä säädösmuutoksista OKM:n kanssa. Aloitettu siirron valmistelu		STM, OKM		X			X				X	
Asetetaan EU:lle 2050 hiilineutraaliustavoite ja vähintään 55 % päästövähennystavoite vuodelle 2030	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	YM								X	X	X
Edistetään Barnahus-mallin laajentamista seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa kokeneiden lasten auttamiseksi.		STM	X	X	X	X						
Edistetään EU:n oikeusvaltioperiaatteen kokonaisvaltaisuutta	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	VNK	X								X	X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Edistetään tasa-arvoa vuorovanhemmuudessa	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	STM	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ekosysteemisopimukset		TEM	X								X	X
Estetään ylivelkaantumista ja tehostetaan velkaneuvontaa	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM		X	X	X		X				
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta. Kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen. Perusopetuslakiin lisätään säännös lapsen edusta. Epäämistä koskevaa sääntelyä tarkennetaan, jotta oppilaan palaaminen opetukseen olisi mahdollisimman turvallista. Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin lisättäisiin lakialoitteen LA27/2020 mukaiset kiusaamista koskevat säännökset. Eduskuntakäsittely syksyllä, voimaan 1.8.2022.		OKM	X	X	X		X		X			X
Hallituksen esitys varhaiskasvatuslain muuttamisesta: varhaiskasvatuksen tuen uudistus. Eduskuntaan syksyllä 2021. Voimaan 1.8.2022.		OKM	X	X			X	X	X			

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toiminta-suunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Hanke perheenyhdistämisen edistämiseksi		SM	X	X		X		X	X			X
Ihmiskaupan vastainen työ	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM, STM	X		X							
Jatketaan AuroraAI-verkon eettistä ja tietoturvallista kehittämistä	Elinvoimainen Suomi	VM (osittain myös STM)	X	X	X	X					X	X
Jatketaan maksuttoman 5-vuotiaiden maksuttoman (4h/pv) varhaiskasvatuksen kokeilua 2020/8-2021/7	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X	X	X			
Jatketaan Terveet tilat 2028 -ohjelmaa	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	VNK	X			X	X					
Jatketaan työtä saamelaisasioita käsittelevän totuus- ja sovintokomission käynnistämiseksi	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	VNK	X	X								X
Julkaistu päihde- ja riippuvuusstrategia sekä aloitettu sen toimeenpano. Päivitetty ja toimeenpantu EPT-ohjelma. Valmisteltu HE tupakkalaista HE sekä tupakka- ja nikotiinipoliittisen työryhmän työtä. Valmisteltu alkoholilain kokonaisuudistuksen arviointia.		STM	X	X	X	X					X	X
Kansallisen kaupunkistrategian seuranta		VM, TEM	X									

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Kehitetään lapsi- ja perhepalveluita ja jatketaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X	X	X						
Korotetaan oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen. Laajennettu oppivelvollisuus tulee voimaan 1.8.2021 ja hakeutumista koskeva velvollisuus tuli voimaan 1.1.2021. Uutta oppivelvollisuuslakia (1214/2020) sovelletaan ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 päättävät perusopetuksen suorittamisen. Oikeus maksuttomaan toisen asteen koulutukseen tulee voimaan syksyllä 2021 aloitettavassa koulutuksessa. Maksuttomuus koskee niitä opiskelijoita, jotka kuuluvat laajennetun oppivelvollisuuden piiriin.	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X					
Kotoutuslain muutos, ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten jälkihuoltoikärajan nosto		TEM	X	X								
Kuntien ilmastorahoitus-ohjelma		YM					X				X	X
Kuntien yleinen seuranta - tutkikuntia.fi; tietosisällön kehittäminen		VM	X									

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toiminta-suunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Kuntoutuksen uudistaminen, ml. lääkinälliseen kuntoutukseen ohjautumisen perusteet		STM				X						
Käynnistetään kansallinen demokratiaohjelma vuoteen 2025	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X									X
Käynnistetään sote-keskusten kehittämisohjelma	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X									
Käynnistetään yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	YM		X								
Laaditaan asuntopolitiikan kehittämisohjelma	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	YM	X	X				X			X	
Laaditaan kansallinen ilmatoruokaohjelma	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	MMM	X				X					X
Laaditaan kansallinen kaupunkistrategia	Elinvoimainen Suomi	VM	X			X	X		X	X	X	X
Laaditaan kansallinen toimeenpano-ohjelma 2250-päätöslauselman (Nuoret, rauha ja turvallisuus) toteuttamisesta	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	UM	X	X	X	X	X		X	X		X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lamaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Laaditaan kielipoliittinen ohjelma, jossa otetaan huomioon muut Suomessa puhutut kielet kuin kansalliskielet, erityisesti saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli ja viiittomakielet		OM	X				X					
Laaditaan kolmas kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X	X	X							
Laaditaan korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM										
Laaditaan kotouttamisen toimenpideohjelma	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	TEM	X	X	X	X	X	X				
Laaditaan koulutuspoliittinen selonteko	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X				X	X
Laaditaan laaja-alainen hyvien väestösuhteiden edistämisen toimintaohjelma sekä rasismien ja syrjinnän vastainen toimintaohjelma täydentämään valtion kotouttamisohjelmaa	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Laaditaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM		X	X	X						

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Laaditaan ohjelma, joka vahvistaa koulussa toisen kotimaisen kielen oppimista	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X				X					X
Laaditaan paremman sääntelyn kokonaisvaltainen toimintaohjelma	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X								X	X
Laaditaan selvitys alaikäisten ja nuorten vankien sijoittelusta vankiloissa.		OM	X	X		X						
Laaditaan Suomeen Lanzaroten sopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma yhteistyössä järjestöjen kanssa lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi ja varmistetaan sen kohteeksi joutuneiden palvelut.		STM	X	X	X	X						X
Laaditaan tasa-arvo-ohjelma	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	STM	X	X	X	X	X	X			X	X
Laaditaan toimintamalli koulukyvykkyyden luotettavaan ja yksilölliseen arviointiin	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X					X
Laaditaan valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM (koordinoi), TEM, STM, OM, SM ja YM	X	X	X	X	X			X		X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lamaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Laaditaan valtioneuvoston ihmisoikeusselonteko	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	UM	X	X	X						X	X
Laadittu kokonaisselvitys ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista (julkaistu 3/2021); luodaan pitkäjänteinen toimenpideohjelma yhdenvertaisuuden takaamiseksi.		OKM	X				X				X	X
Laadittu suositukset viranomaispalveluiden yhteensovittamiseksi. Suosituksen mukaisesti alaikäisten vankien osalta tulee arvioida mahdollisuus vankilan ulkopuoliseen sijoitukseen lapsen edun periaatteen mukaisesti.		OM	X	X		X						
Lapsibudjetointia kehittävä työryhmä		VM, VNK									X	
Lasten ja nuorten liikkumissuosityö ja toimeenpano (kaikki ministeriöt)		KAIKKI MINISTERIÖT					X	X	X	X		X
Lasten ja nuorten toimintakyvyn edistäminen ja tietotuotanto: Move!-järjestelmä (valtion liikuntaneuvosto)		OKM							X	X		X
Lasten ja nuorten ääni Euroopassa (CP4Europe) -hanke		OM										X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toiminta-suunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Lisätään lasten osallisuutta tutkimuksessa ja toiminnan kehittämisessä		STM (THL)	X	X								X
Lisätään oppisopimusopiskelun käyttöä ensimmäisen työpaikan saamiseksi sekä uudelleen kouluttautumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä. Uudistetaan oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytyminen	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	OKM	X				X					X
Lisätään työllisyyttä ja lasten osallistumista varhaiskasvatukseen alentamalla varhaiskasvatusmaksuja (1054/2020)	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	OKM	X	X			X	X	X			
Luodaan erityisosaajille, start up -yrittäjille ja heidän perheilleen nopean työluvan reitti Suomeen	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	TEM						X				
Lähestymiskiellon tehostaminen		OM		X	X	X						
Monikanavarahoituksen purkamisen asiantuntijatyö + parlamentaarinen työskentely		STM				X						
Opettajarekisteriselvitys		OKM					X					X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Opettajien ja opettajankouluttajien osaamisen kehittäminen ja opettajankoulutuksen uudistaminen. Opettajankoulutusfoorumi ja Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpano.		OKM	X	X			X					X
Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma (Oikeus oppia -ohjelma)		OKM	X	X			X					X
Otetaan käyttöön positiivinen luottorekisteri	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X									
Parannetaan suun terveydenhuollon palvelujen saatavuutta ja laatua		STM	X	X		X						
Perhe-eläkeuudistus		STM						X			X	
Perustetaan ilmastopolitiikan pyöreä pöytä	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	VNK									X	X
Päivitetään ilmasto- ja energiastrategia	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	TEM									X	X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Päivitetään keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	YM									X	X
Rakennetaan digitalisaation edistämishjelma, jonka myötä julkiset palvelut ovat kansalaisten ja yritysten saatavilla digitaalisesti	Elinvoimainen Suomi	VM	X	X	X	X				X	X	X
Rakennetaan liikuntapaikkoja, pienennetään niiden korjausvelkaa ja parannetaan energiatehokkuutta	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM								X		
Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallin pilotointi		OM	X	X	X	X					X	X
Selvitetään järjestöavustusten ja valtionapujen käytäntöjä	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	VM				X					X	
Selvitetään kuntien rooli palveluiden tuottajana	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM				X					X	
Selvitetään oikeusavun tulorajoja		OM		X			X	X				
Selvitetään ulkomaalaislakiin tehtyjen lukuisten lakimuutosten ja soveltamiskäytäntöjen yhteisvaikutukset oikeusturvaan (selvitys julkaistu 2/2021)	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	SM		X							X	

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Selvitys maaseudun ja saariston lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisesta peruskoululakkautuksissa sekä lakkautusten vaikutuksista alueiden elinvoimaan; osana saaristo- ja maaseutupolitiikan toteutuksen toimeenpanoa		MMM, OKM					X	X	X	X		X
Seurataan COVID-19 -epidemiaa vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja perheisiin		STM (THL)	X	X								
Sitoudutaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa (1) ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa (2) ks. myös 7 Luottamuksen Suomi, tavoite 2 Suomi tasa-arvon kärkimaaksi	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	VM	X								X	X
Sosiaaliturvauudistus, joka valmistellaan parlamentaarisessa sosiaaliturvakomiteassa	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X				X			X	X
STM:n rahoittamasta/THL:n koordinoimasta Barnhus-hankkeesta on osoitettu rahaa myös poliisille. Tavoite löytää parhaat käytännöt lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen tutkintaprosesseihin.		STM		X	X							

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Säädetään asteittain kiristyvä vähimmäishenkilöstömitoitus lastensuojeluun	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X	X	X						
Säädetään velvoittavista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista myös varhaiskasvatuksessa.		STM, OKM	X	X		X	X				X	
Taataan alle 25-v. nuorille ja alle 30-v. valmistuneille työ-, työharjoittelu-, työkokeilu- jne. paikka 3 kk:ssa työttömyyden alkamisesta	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	TEM	X	X		X			X	X		X
Taiteen perusopetuksen kehittäminen lapsi- ja nuorisolähtöisesti		OKM	X				X		X	X	X	
Tarjotaan harrastamismahdollisuudet kaikille lapsille ja nuorille	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X				X		X	X		X
Tietotuotannon edistäminen lasten ja nuorten liikkumisesta ja liikunnasta, kuten LIITU-tutkimus (OKM/valtion liikuntaneuvosto), Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus (valtion liikuntaneuvosto ja nuorisoneuvosto) sekä Koululaiskysely (OKM) ja lasten liikunnan indikaattoritö (valtion liikuntaneuvosto)		OKM					X		X	X		X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toiminta-suunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lapaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Tiukennetaan hoitotakuuta perusterveydenhuollossa	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X		X						
Toimeenpannaan liikuntapoliittista selontekoa	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X		X	X	X		X	X		X
Toimeenpannaan Pariisin sopimus sekä hiilidioksidipäästöjen hinnoittelu tehokkaasti	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	YM									X	X
Toimeenpannaan sosiaalisten oikeuksien vähimmäissäätely tehokkaasti	Suomi kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla	TEM, STM	X	X		X		X			X	
Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallaan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa (Oikeus oppia -ohjelma) ja yksinäisyyden vähentämiseksi	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	OKM	X	X	X		X		X			X
Toteutetaan esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma (Oikeus oppia -ohjelma)	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X		X		X	X
Toteutetaan ja kehitetään lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seuranta palveluun palvelujen suunnittelua ja päätöksentekoa		STM (THL)		X		X	X		X	X		X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Toteutetaan Kestävä kaupunki -ohjelma	Elinvoimainen Suomi	YM	X			X	X			X		X
Toteutetaan kunnianhimoisen ja perheiden hyvinvointia tukeva perhevapaaudistus yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	STM	X		X	X	X	X	X			
Toteutetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma	Elinvoimainen Suomi	LVM	X	X						X	X	
Toteutetaan lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma		OKM	X	X			X				X	X
Toteutetaan lähiöohjelma	Elinvoimainen Suomi	YM	X	X		X	X		X	X		
Toteutetaan monivuotinen kansallinen työn ja työhyvinvoinnin kehittämisselma (Työ 2030)	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	STM						X			X	
Toteutetaan negatiivista tuloveroa koskeva kokeilu	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	VM	X					X				
Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM			X							
Toteutetaan toimenpideohjelma elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi väestöään menettäville alueille (Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä 2020–2023)	Elinvoimainen Suomi	MMM	X							X		X

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Toteutetaan Työelämän mielenterveysohjelma		STM		X		X		X			X	
Toteutetaan varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma (Oikeus oppia -ohjelma)	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X		X		X	X
Tutkitaan lasten terveyttä ja hyvinvointia edistävien interventioiden toteutettavuutta ja vaikuttavuutta		STM (THL)	X	X						X		
Työelämän tasapaino -direktiivin toimeenpano		TEM	X					X	X			
Uudistetaan ilmastolaki	Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	YM	X				X				X	X
Uudistetaan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeet		OM									X	
Uusitaan kansalliskielistrategia	Turvallinen oikeusvaltio Suomi	OM	X				X			X		
Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa, lisätään opettajien määrää ja kasvatetaan rahoitustasoa	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X				X	X
Valmistellaan mielenterveysstrategia	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM		X		X	X					

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Valmistellaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) muutos, jolla säädettäisiin psykologi- ja kuraattoripalveluitten mitoituksesta. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2021 ja muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2022 alusta (kuraattorit) ja 18.2023 (psykologit).	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X	X		X				X	X
Valmistellaan parlamentaarisesti lapsistrategia	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Valmistellaan sosiaali- ja terveystalouden rakenneuudistus	Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	STM	X	X	X	X					X	
Valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatustalouden muuttamisesta: yksityisen varhaiskasvatustalouden luvanvaraisuus. Esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2021 ja on tarkoitettu tulemaan voimaan 1/2023.		OKM					X					
Valmisteltu laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 1046/2020. Lain tarkoituksena on toteuttaa kokeilu kaksivuotisesta esiopetuksesta 8/2021-5/2024.		OKM					X					

KÄYNNISSÄ OLEVA HANKE TAI TOIMENPIDE	Hallituksen toimintasuunnitelman kategoria, jos on	Vastuuministeriöt	Liittyy syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuntaan	Liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksiin	Liittyy lasten suojeluun väkivallalta	Liittyy lasten ja perheiden sote-palveluihin	Liittyy varhaiskasvatukseen ja koulutukseen	Liittyy perheen toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen	Liittyy lasten läheis- ja vertais-suhteisiin	Liittyy lasten vapaa-aikaan ja harrastuksiin	Liittyy lavaan tai labuun	Liittyy lasten osallisuuteen
Valmisteltu varhaiskasvatuslain muutos (540/2018, lain muutos 1395/2019), jolla palautettu kaikille lapsille yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen, ja muutettu varhaiskasvatuksesta annettua valtioneuvoston asetusta (753/2018, asetuksen muutos 1586/2019) ja palautettu päiväkodin lasten ja henkilöstön väliseksi henkilöstömitoitukseksi 1:7 kolme vuotta täyttäneiden lasten osalta. Muutokset tulivat voimaan 8/2020.	Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	OKM	X	X			X	X	X			X
Valmisteltu varhaiskasvatuslain muutos (540/2018, lain muutos 453/2021), jolla täsmennetään henkilöstön mitoitusta koskevaa pykälää (36 §) ja säädetään varhaiskasvatuksen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta. Muutokset tulivat voimaan 8/2021.		OKM	X	X			X					
Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittäminen. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi on valmistellut kehittämisohjelman 2021–2030 (julkaistu 1/2021) ja toimeenpanosuunnitelman (julkaistu 6/2021).		OKM					X				X	
Väkivallaton lapsuus -kansallinen ohjelma ja sen toimeenpano		STM	X	X	X	X	X					X

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVESTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-383-784-3 PDF
ISSN: 2490-0966 PDF